

**Właściwości psychometryczne
Kwestionariusza do Badania Cech Osobowości (KBCO) i jego zastosowanie w badaniu
młodzieży zagrożonej uzależnieniem od Internetu**

**Psychometric properties
of a Personality Traits Questionnaire and its application in the assessment of adolescents
at risk of Internet addiction**

Beata Pawłowska*, Emilia Potembska**

*Katedra i Klinika Psychiatrii UM w Lublinie

**Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego w Lublinie

Streszczenie

Celem pracy była budowa Kwestionariusza do Badania Cech Osobowości (KBCO) oraz udzielenie odpowiedzi na następujące pytania: - czy i w zakresie których cech osobowości dziewczęta zagrożone uzależnieniem od Internetu różnią się od dziewcząt niezagrożonych tym uzależnieniem?; -czy i jakie zależności występują między cechami osobowości a wymiarami uzależnienia od Internetu.

Materiał i metody: Badaniem objęto 185 uczennic szkół średnich, w wieku od 16 do 19 roku życia. W pracy zastosowano następujące testy psychologiczne: Kwestionariusz do Badania Cech Osobowości (KBCO), który składa się z 19 pytań pogrupowanych w cztery skale: (1) Bezradność, (2) Depresja, (3) Lęk przed ujawnianiem emocji, (4) Lęk przed kontaktami społecznymi, Kwestionariusz do Badania Uzależnienia od Internetu autorstwa Pawłowskiej i Potembskiej oraz Internet Addiction Test Young, na podstawie którego wyodrębniono 33 dziewczęta zagrożone uzależnieniem od Internetu i 152 dziewcząt niezagrożonych tym uzależnieniem.

Wyniki i wnioski: 1. Dziewczęta zagrożone uzależnieniem od Internetu charakteryzuje większe poczucie bezradności, smutku, osamotnienia, tendencja do ucieczki przed trudnościami i stresem, bardziej nasilony lęk przed ujawnianiem emocji, odrzuceniem oraz przed kontaktami społecznymi, niż ich rówieśniczki niezagrożone tym uzależnieniem. 2. Poczucie bycia akceptowaną, rozumianą wyłącznie w kontaktach przez Internet, przekonanie, że jedynie w Internecie można ujawniać swoje prawdziwe uczucia, opinie, rozmawiać o ważnych sprawach oraz pokazywać się taką, jaką jest się w rzeczywistości, współwystępuje z nasilonym poczuciem bezradności, osamotnienia, nasiloną depresją oraz lękiem przed ujawnianiem emocji i kontaktami interpersonalnymi. 3. Im większe trudności przeżywają badane dziewczęta w radzeniu sobie ze stresem, im bardziej czują się bezradne, samotne, im większą mają potrzebę wsparcia, opieki, ochrony oraz im większy odczuwają lęk przed odrzuceniem, ujawnianiem emocji oraz kontaktami interpersonalnymi, tym częściej grają w agresywne gry komputerowe oraz odwiedzają internetowe strony pornograficzne. 4. Nasilone objawy uzależnienia od Internetu u badanych dziewcząt współwystępują z nasiloną potrzebą uzyskania wsparcia, opieki, ochrony przed trudnościami, poczuciem bezradności w obliczu stresu, uczuciem smutku, samotności, bezradności, braku celu i sensu oraz trudnościami w nawiązywaniu relacji interpersonalnych.

Summary

The aim of this work was to develop a Personality Traits Questionnaire and to answer the following research questions: - whether and with respect to which personality traits do girls at risk of Internet addiction differ from girls not threatened by this addiction? and whether and what kind of relations obtain between personality traits and the dimensions of addiction to the Internet.

Material and methods: The participants were 185 secondary school girls aged 16 to 19 years. The following psychological tests were used in the study: A Personality Traits Questionnaire consisting of 19 items grouped into four scales: (1) Helplessness, (2) Depression, (3) Fear of displaying emotions, and (4) Fear of social interaction; the Internet Addiction Assessment Questionnaire by Pawłowska and Potembska; and Young's Internet Addiction Test (IAT), which was the basis for singling out 33 girls at risk of Internet addiction and 152 girls not threatened with this addiction.

Results and conclusions: 1. The girls threatened with Internet addiction are characterized by a greater sense of helplessness, sadness and loneliness; they tend to escape from stress and difficulties and have a more intense fear of displaying emotions, rejection and social interaction. 2. The sense of being accepted and understood only when communicating through the Internet and the belief that it is only on the Internet that one can display one's genuine feelings and opinions, talk of important matters, and reveal oneself as one really is correlates with an increased sense of helplessness and loneliness, increased depression, a fear of displaying emotions, and a fear of interpersonal contact. 3. The greater the difficulties that the investigated girls experience in coping with stress and the greater their helplessness, loneliness and need for support, care and protection, the more often they play aggressive computer games and visit pornographic websites. Also the greater their fear of rejection, of displaying

emotions and of interpersonal relationships, the more often they use these kind of games and websites. 4. Increased symptoms of Internet addiction in the investigated girls co-occur with an increased need for support, care, and protection against difficulties, a sense of helplessness in the face of stress, a feeling of sadness, loneliness and helplessness, a lack of purpose and meaning, and difficulties establishing interpersonal relationships.

Słowa kluczowe: osobowość, kwestionariusz, uzależnienie od Internetu, młodzież

Key words: personality, Questionnaire, Internet addiction, adolescents

Wstęp

Osobowość definiowana jest przez Pervina [1] jako złożona całość myśli, emocji i zachowań, nadająca kierunek i wzorzec życiu człowieka. Cechy osobowości, a głównie wzorce reagowania emocjonalnego, samoocena, warunkują w znacznym stopniu uczenie się niezbędnych umiejętności, wpływają na dostrzeganie możliwości dostępnych do realizacji celów życiowych, zadań, potrzeb, a także przekonanie o własnych zdolnościach, postawy wobec przeszkód oraz radzenie sobie ze stresem, sytuacjami nowymi czy kryzysowymi. Cechy osobowości są czynnikami warunkującymi powstawanie różnych zaburzeń psychicznych [2], w tym również uzależnień.

Procedura budowy i charakterystyka właściwości psychometrycznych Kwestionariusza do Badania Cech Osobowości (KBCO)

Pierwotna wersja kwestionariusza składała się z 300 itemów opisujących różne cechy oso-

bowości. Badani mieli możliwość udzielania na pytania zawarte w kwestionariuszu następujących odpowiedzi: „nigdy”, „rzadko”, „czasem”, „często”, „zawsze”, za które otrzymywali odpowiednio: 0, 1, 2, 3 lub 4 punkty. Pierwotną wersją kwestionariusza przebadano 185 uczennic lubelskiego liceum, w wieku 16-19 lat. Obliczono średnie wartości dla każdego itemu oraz wyniki maksymalne i minimalne. Następnie dokonano przesiewu pytań i odrzucono itemy o słabej wariancji oraz dużej skośności.

Dalsze analizy zmierzały do ustalenia wymiarów osobowości. W tym celu zastosowano analizę głównych składowych. Za optymalne uznano rozwiązanie 4-czynnikowe z uwagi na: kształt krzywej osypiska (rys.1) – punkt spłaszczenia od 4-go czynnika (5 czynnik przyjmował wartość mniejszą od 1) oraz interpretowalność czynników. Czteroczynnikowa struktura kwestionariusza wyjaśniła 65% wariancji.

Rys.1. Wykres osypiska

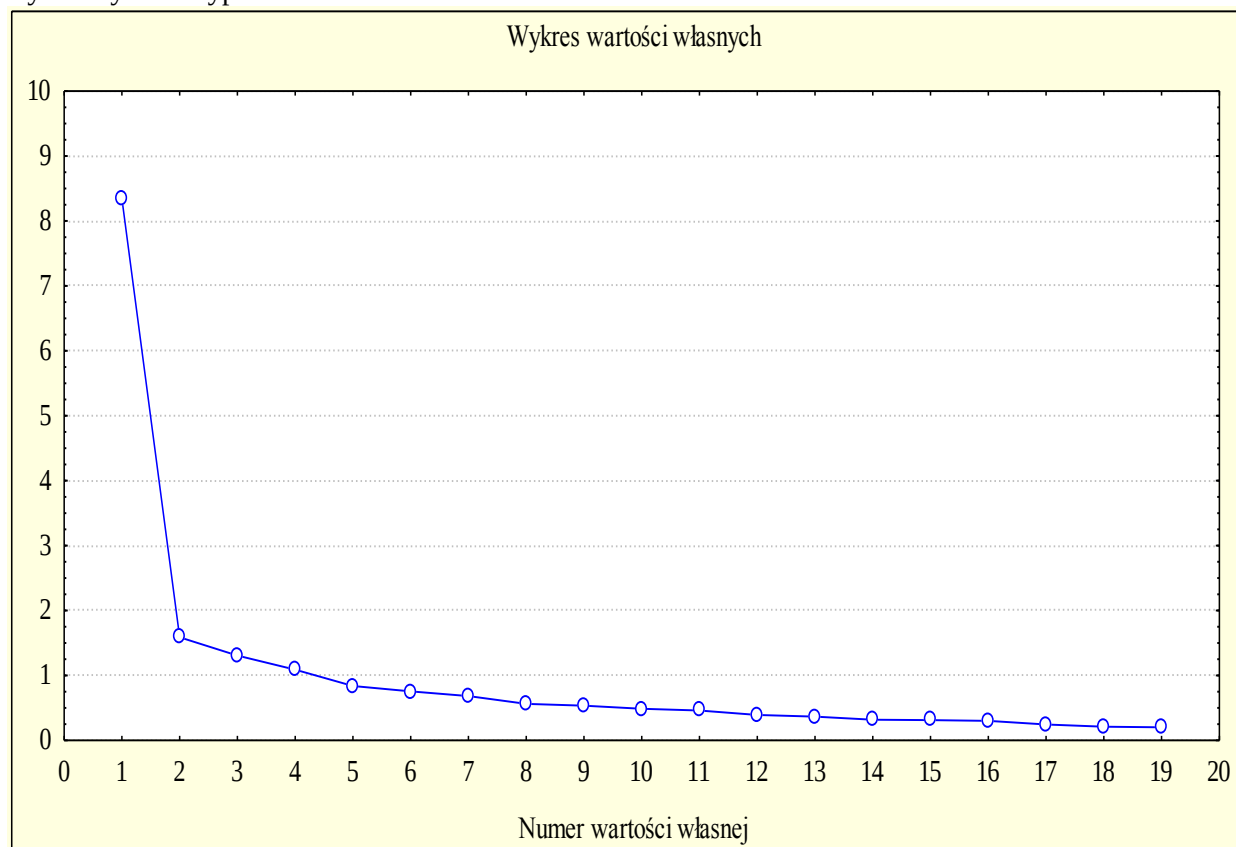

Tabela 1 zawiera szczegółowe informacje na temat ładunków czynnikowych poszczególnych 19 pytań tworzących ostateczną wersję kwestionariusza KBCO, ich swoistości czynnikowej, średnich oraz odchyłeń standardowych. Swoistość czynnikowa jest różnicą pomiędzy kwadratem współczynnika korelacji *i*-tej pozycji z danym czynnikiem a sumą kwadratów danej pozycji z pozostałymi czynnikami i stanowi wskaźnik wyłączości skorelowania danego itemu z danym czynnikiem, na tle korelacji z innymi czynnikami.

Pierwszy czynnik, którego udział w wyjaśnieniu wariancji wynosi 21% nazwano - „*Bezradność*”. Treść psychologiczną tego czynnika tworzy potrzeba uzyskania wsparcia, opieki, ochrony przed trudnościami, poczucie bezradności w obliczu problemów i chęć ucieczki przed nimi. Zachowania tworzące treść tej skali KBCO korespondują z postawą „wyuczonej bezradności”.

Drugi czynnik, którego udział w wyjaśnieniu wariancji wynosi 18% nazwany został - „*Depresja*”.

Na treść psychologiczną tego czynnika składają się takie zachowania, jak: uczucie smutku, samotności, beznadziejności, braku celu i sensu życia oraz pozostawania w sytuacji „bez wyjścia”.

Trzeci czynnik, którego udział w wyjaśnieniu wariancji wynosi 12% nazwano - „*Lęk przed ujawnianiem emocji*”. Na treść psychologiczną tej skali składa się przekonanie, że nie należy pokazywać autentycznych emocji, smutek należy przeżywać w samotności oraz że nie należy ludziom okazywać uczuć, aby nie narażać się na odrzucenie.

Czwarty czynnik, którego udział w wyjaśnieniu wariancji wynosi 14% nazwano - „*Lęk przed kontaktami społecznymi*”. Na jego psychologiczne znaczenie składają się trudności w nawiązywaniu relacji interpersonalnych, związane z lękiem przed brakiem akceptacji ze strony innych ludzi oraz obawa przed bliskimi, otwartymi kontaktami międzyludzkimi.

Tab. 1. Struktura czynnikowa ostatecznej wersji Kwestionariusza (KBCO)

Itemy	Ładunki czynnikowe				Swoistość czynnikowa			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Potrzebuję mieć przy sobie osobę, która ochroni mnie przed trudnościami	0,81	0,06	0,09	0,13	0,62	-0,67	-0,66	-0,65
Pragnę aby ktoś zaopiekował się mną i pokierował moim życiem	0,77	0,18	0,13	0,26	0,47	-0,64	-0,67	-0,57
Jestem przekonana, że bez wsparcia innych nie poradzę sobie w życiu	0,74	0,20	0,15	0,24	0,43	-0,59	-0,62	-0,56
Obwiniam siebie ze zaistniałe problemy	0,68	0,26	0,22	0,07	0,34	-0,45	-0,49	-0,58
Odczuwam lęk, który uniemożliwia mi działanie	0,67	0,28	0,15	0,32	0,24	-0,49	-0,61	-0,44
W sytuacji stresu pragnę uciec od problemów	0,59	0,30	0,27	0,17	0,15	-0,35	-0,40	-0,48
Nic mnie nie cieszy	0,20	0,75	0,03	0,24	-0,58	0,46	-0,66	-0,55
Czuję się samotna	0,23	0,77	0,15	0,25	-0,62	0,45	-0,68	-0,60
Nie widzę celu, dla którego warto żyć	0,04	0,71	0,25	0,23	-0,61	0,38	-0,49	-0,51
Towarzyszy mi poczucie beznadziejności	0,31	0,73	0,12	0,28	-0,53	0,35	-0,70	-0,57
Uważam, że jestem w sytuacji, z której nie ma wyjścia	0,33	0,66	0,20	-0,03	-0,37	0,29	-0,51	-0,59
Uważam, że nie należy pokazywać swojego smutku	0,22	0,02	0,83	0,18	-0,68	-0,77	0,61	-0,71
Smutek mogę przeżywać tylko w samotności	0,08	0,44	0,68	0,07	-0,66	-0,29	0,26	-0,66
Ludziom nie należy okazywać uczuć, gdyż wykorzystają to przeciwko mnie	0,27	0,16	0,56	0,36	-0,40	-0,49	0,08	-0,28
Uważam, że nie należy pokazywać prawdziwych uczuć, gdyż i tak spotkam się z odrzuceniem	0,34	0,27	0,54	0,32	-0,36	-0,44	0,00	-0,38
Odczuwam niepokój, gdy ktoś chce nawiązać ze mną przyjacielskie relacje	0,17	0,21	0,16	0,77	-0,62	-0,60	-0,63	0,49
Gdy ludzie zobaczą jaka jestem w rzeczywistości, spotkam się z odrzuceniem	0,12	0,19	0,29	0,74	-0,65	-0,60	-0,51	0,41
Mam trudności w nawiązywaniu kontaktów z ludźmi	0,33	0,31	0,07	0,68	-0,46	-0,48	-0,66	0,26
Moje poczucie własnej wartości zależy wyłącznie od akceptacji ze strony innych ludzi	0,42	0,14	0,19	0,60	-0,24	-0,56	-0,52	0,13
Wariancja wyjaśniona	3,91	3,42	2,24	2,75				
Udział	21%	18%	12%	14%				

Tab. 2. Współczynniki rzetelności skali *Bezradność* KBCO oraz tworzących ją itemów

Śred=5,02; Odch.st=5,26; α Cronbacha=0,87; Średnia kor. między poz.= 0,55	Śred.gdy usunięte	War.gdy usunięte	Od St.gdy usunięte	Poz-Cał. Korel.	Alfa gdy usunięta
Potrzebuję mieć przy sobie osobę, która ochroni mnie przed trudnościami	4,14	19,52	4,42	0,62	0,86
Pragnę aby ktoś zaopiekował się mną i pokierował moim życiem	4,15	19,88	4,46	0,65	0,86
Jestem przekonana, że bez wsparcia innych nie poradzę sobie w życiu	4,16	18,78	4,33	0,75	0,84
Obwiniam siebie ze zaistniałe problemy	4,37	20,84	4,56	0,72	0,85
Odczuwam lęk, który uniemożliwia mi działanie	3,91	18,57	4,31	0,67	0,86
W sytuacji stresu pragnę uciec od problemów	4,38	20,04	4,48	0,70	0,85

Tab. 3. Współczynniki rzetelności skali *Depresja* KBCO oraz tworzących ją itemów

Śred=3,99; Odch.st=4,23; α Cronbacha=0,86; Średnia kor. między poz.= 0,55	Śred.gdy usunięte	War.gdy usunięte	OdSt.gdy usunięte	Poz-Cał. Korel.	Alfa gdy usunięta
Nic mnie nie cieszy	3,14	11,75	3,43	0,68	0,83
Czuję się samotna	3,04	10,88	3,30	0,74	0,81
Nie widzę celu, dla którego warto żyć	3,11	10,95	3,31	0,76	0,81
Towarzyszy mi poczucie beznadziejności	3,37	12,35	3,51	0,62	0,85
Uważam, że jestem w sytuacji, z której nie ma wyjścia	3,32	13,05	3,61	0,59	0,85

Tab. 4. Współczynniki rzetelności skali *Lęk przed ujawnianiem emocji* KBCO oraz tworzących ją itemów

Śred=3,77; Odch.st=3,70; α Cronbacha=0,77; Średnia kor. między poz.= 0,47	Śred.gdy usunięte	War.gdy usunięte	OdSt.gdy usunięte	Poz-Cał. Korel.	Alfa gdy usunięta
Uważam, że nie należy pokazywać swojego smutku	2,65	8,04	2,84	0,53	0,74
Smutek mogę przeżywać tylko w samotności	2,92	8,21	2,87	0,55	0,73
Ludziom nie należy okazywać uczuć, gdyż wykorzystają to przeciwko mnie	2,62	8,03	2,83	0,64	0,68
Uważam, że nie należy pokazywać prawdziwych uczuć, gdyż i tak spotkam się z odrzuceniem	3,12	8,85	2,98	0,60	0,71

Tab. 5. Współczynniki rzetelności skali *Lęk przed kontaktami społecznymi* KBCO oraz tworzących ją itemów

Śred=2,40; Odch.st=3,15; α Cronbacha=0,81; Średnia kor. między poz.= 0,53	Śred.gdy usunięte	War.gdy usunięte	OdSt.gdy usunięte	Poz-Cał. Korel.	Alfa gdy usunięta
Odczuwam niepokój, gdy ktoś chce nawiązać ze mną przyjacielskie relacje	1,64	5,67	2,38	0,59	0,79
Gdy ludzie zobaczą jaka jestem w rzeczywistości, spotkam się z odrzuceniem	1,90	6,15	2,48	0,65	0,76
Mam trudności w nawiązywaniu kontaktów z ludźmi	1,90	6,12	2,47	0,64	0,76
Moje poczucie własnej wartości zależy wyłącznie od akceptacji ze strony innych ludzi	1,76	5,71	2,39	0,66	0,75

Współczynniki rzetelności α Cronbacha dla poszczególnych czynników, które tworzą skalę kwestionariusza KBCO są wysokie i mieszczą się w granicach od 0,87 do 0,77. Szczegółowe informacje na temat współczynników rzetelności, średnich korelacji dla pięciu skal Kwestionariusza KBCO i poszczególnych itemów tworzących skalę przedstawiono w kolejnych tabelach 2-5.

Zagrożenie uzależnieniem od Internetu w kontekście zmiennych osobowościowych

W kolejnym etapie pracy, z grupy badanych uczennic, wyodrębniono na podstawie Internet

Addiction Test Young grupę 33 dziewcząt, które spełniały kryteria zagrożenia uzależnieniem od Internetu oraz 152 uczennic niezagrożonych tym uzależnieniem [3]. Następnie porównano testem t obie grupy w zakresie średnich wyników otrzymanych w skalach KBCO (tab.6.).

Dziewczęta zagrożone uzależnieniem od Internetu uzyskały istotnie wyższe wyniki od dziewcząt niezagrożonych tym uzależnieniem w następujących skalach KBCO: Bezradność, Depresja, Lęk przed ujawnianiem emocji, Lęk przed relacjami społecznymi. Rezultaty te wskazują, że dziewczęta zagrożone uzależnieniem od Internetu

Tab. 6. Porównanie średnich wyników uzyskanych w zakresie skal KBCO przez dziewczęta zagrożone [N=33] i niezagrożone [152] uzależnieniem od Internetu

Skale KBCO	Dziewczęta niezagrożone uzależnieniem od Internetu		Dziewczęta zagrożone uzależnieniem od Internetu		t	p
	M	sd	M	sd		
Bezradność	0,64	0,68	1,76	1,08	-5,75	0,0001
Depresja	0,59	0,68	1,75	0,92	-6,82	0,0001
Lęk przed ujawnianiem emocji	0,75	0,79	1,78	1,07	-5,19	0,0001
Lęk przed relacjami społecznymi	0,42	0,59	1,48	1,00	-5,90	0,0001

Tab. 7. Współczynniki korelacji r-Pearsona między wynikami uzyskanymi przez badane dziewczęta w skalach KBCO i w skalach KBUI

KBUI \ KBCO	Bezradność	Depresja	Lęk przed ujawnianiem emocji	Lęk przed relacjami społecznymi
Akceptacja	0,31***	0,27***	0,26***	0,38***
Gry – agresja i władza	0,18**	n.i.	0,15*	0,20**
Uzależnienie od komputera	n.i.	n.i.	n.i.	n.i.
Uzależnienie od Internetu	0,33***	0,31***	n.i.	0,37***
Pornografia	0,28***	n.i.	0,18*	0,33***

*p<0,05; ** p<0,01; *** p<0,001

charakteryzuje znacząco bardziej nasiloną potrzebę uzyskiwania wsparcia, opieki, ochrony przed trudnościami, poczucie smutku, osamotnienia, braku celu i sensu życia, bezradności w obliczu problemów i tendencja do ucieczki przed nimi. Uczennice zagrożone uzależnieniem od Internetu częściej niż ich niezagrożone rówieśniczki uważają, że nie należy pokazywać autentycznych emocji, smutek należy przeżywać w samotności oraz są przekonane, że nie należy ludziom okazywać uczuć, aby nie narażać się na odrzucenie. Uczennice zagrożone uzależnieniem od Internetu charakteryzuje znacznie bardziej nasilony lęk przed brakiem akceptacji ze strony innych ludzi oraz obawa przed bliskimi, otwartymi więzami międzyludzkimi.

Następnie obliczono współczynniki korelacji r-Pearsona między wynikami uzyskanymi przez badane dziewczęta w skalach KBCO i w skalach Kwestionariusza Uzależnienia od Internetu KBUI Pawłowskiej i Potembskiej [4] (tab. 7).

Wyniki ujawniły występowanie istotnych statystycznie zależności między cechami osobowości u badanych uczennic mierzonymi KBCO a wymiarami uzależnienia od Internetu, mierzonymi Kwestionariuszem KBUI.

Poczucie bycia akceptowaną, rozumianą wyłącznie w kontaktach przez Internet, przekonanie, że jedynie w Internecie można ujawniać swoje prawdziwe uczucia, opinie, rozmawiać o ważnych sprawach oraz pokazywać się taką, jaką jest się w rzeczywistości, współwystępuje z nasilonym poczuciem bezradności, osamotnienia, nasiloną depresją oraz lękiem przed ujawnianiem emocji i kontaktami interpersonalnymi.

Nasilone objawy uzależnienia od Internetu, takie, jak: reagowanie złością czy lękiem w sytuacji niemożności skorzystania z Internetu, potrzeba zwiększenia czasu i częstotliwości przebywania online, stałe myślenie o Internecie, rezygnacja z posiłków i snu na rzecz czasu spędzanego w Sieci, zaniedbywanie nauki i pracy w związku z ilością czasu spędzanego w Internecie oraz okłamywanie rodziny, co do ilości czasu spędzanego w Sieci, współwystępują u badanych dziewcząt z nasiloną potrzebą uzyskania wsparcia, opieki, ochrony przed trudnościami, poczuciem bezradności w obliczu problemów i chęcią ucieczki przed nimi, poczuciem smutku, samotności, beznadziejności, braku celu i sensu życia, lękiem przed brakiem akceptacji ze strony innych ludzi oraz nawiązywaniem bliskich więzi interpersonalnych.

Im większe trudności przeżywają badane dziewczęta w radzeniu sobie ze stresem, im bardziej czują się bezradne, samotne, im większą mają potrzebę wsparcia, opieki, ochrony oraz im większy odczuwają lęk przed odrzuceniem, ujawnianiem emocji oraz kontaktami interpersonalnymi, tym częściej grają w agresywne gry komputerowe oraz odwiedzają internetowe strony pornograficzne, prowadzą przez Internet rozmowy o treści erotycznej oraz ściągają filmy i zdjęcia pornograficzne.

Celem określenia zmiennych osobowościowych, które najlepiej wyjaśniają uzależnienie od Internetu, mierzone Internet Addiction Test Young oraz jego wymiary, określone na podstawie Kwestionariusza Uzależnienia od Internetu (KBUI), autorstwa Pawłowskiej i Potembskiej zastosowano regresję liniową krokową postępującą (tab. 8-12).

Tab.8. Wyniki regresji liniowej krokowej postępującej dla zmiennej zależnej – skali ogólnej IAT, przy zmiennych niezależnych: skalach KBCO

Skale KBCO	R	R ²	F	p	Beta	B	t	p
Bezradność	0,57	0,32	86,85	0,000	0,34	4,35	4,25	0,0001
Depresja	0,60	0,37	11,71	0,001	0,19	2,49	2,46	0,02
Lęk przed kontaktami społecznymi	0,62	0,39	5,72	0,02	0,19	2,72	2,39	0,02

Tab.9. Wyniki regresji liniowej krokowej postępującej dla zmiennej zależnej – skali Uzależnienie od Internetu KBUI, przy zmiennych niezależnych: skalach KBCO

Skale KBCO	R	R ²	F	p	Beta	B	t	p
Lęk przed kontaktami społecznymi	0,36	0,13	27,42	0,001	0,35	0,25	3,69	0,001
Bezradność	0,38	0,15	3,08	0,08	0,22	0,14	2,39	0,02
Lęk przed ujawnianiem emocji	0,41	0,17	5,03	0,03	-0,20	-0,12	-2,24	0,03

Tab.10. Wyniki regresji liniowej krokowej postępującej dla zmiennej zależnej – skali Gry KBUI, przy zmiennych niezależnych: skalach KBCO

Skale KBCO	R	R ²	F	p	Beta	B	t	p
Lęk przed kontaktami społecznymi	0,20	0,04	7,56	0,007	0,23	0,14	2,36	0,02
Depresja	0,25	0,06	4,54	0,034	-0,25	-0,14	-2,66	0,01
Bezradność	0,29	0,08	3,55	0,061	0,18	0,10	1,88	0,06

Tab.11. Wyniki regresji liniowej krokowej postępującej dla zmiennej zależnej – skali Akceptacji KBUI, przy zmiennych niezależnych: skalach KBCO

Skale KBCO	R	R ²	F	p	Beta	B	t	p
Lęk przed kontaktami społecznymi	0,37	0,13	28,00	0,001	0,37	0,26	5,29	0,001

Tab.12. Wyniki regresji liniowej krokowej postępującej dla zmiennej zależnej – skali Pornografia KBUI, przy zmiennych niezależnych: skalach KBCO

Skale KBCO	R	R ²	F	p	Beta	B	t	p
Lęk przed kontaktami społecznymi	0,33	0,11	21,50	0,001	0,33	0,15	4,64	0,001

W tabeli 8 przedstawiono wyniki regresji liniowej krokowej postępującej dla zmiennej zależnej-uzależnienia od Internetu, mierzonego IAT, przy zmiennych niezależnych - cechach osobowości określonych za pomocą KBCO.

Zmienne osobowościowe wyjaśniają w sumie 39% wariancji zmiennej zależnej. Nasiloną potrzebą uzyskania wsparcia, opieki, ochrony przed trudnościami, poczucie bezradności w obliczu problemów i chęć ucieczki przed nimi wyjaśnia 32% uzależnienia od Internetu. Poczucie smutku, samotności, beznadziejności, braku celu i sensu życia tłumaczy 5% wariancji zmiennej zależnej, a trudności w nawiązywaniu relacji interpersonalnych, lęk przed brakiem akceptacji ze strony innych ludzi oraz obawa przed bliskimi, otwartymi więziami międzyludzkimi tłumaczy 2% zmienności uzależnienia od „sieci”.

W tabeli 9 zamieszczono wyniki regresji liniowej krokowej postępującej obliczone dla zmiennej zależnej – skali Uzależnienia od Internetu kwestionariusza KBUI, przy zmiennych niezależnych – skalach KBCO.

Uzależnienie od Internetu tłumaczą najtrafniej w 17% trzy zmienne osobowościowe: Lęk przed kontaktami społecznymi, Bezradność oraz Depresja.

W tabeli 10 zamieszczono wyniki regresji obliczone dla zmiennej zależnej – skali Gry kwestionariusza KBUI, przy zmiennych niezależnych – skalach KBCO.

Zachowania agresywne, nacechowane prędkością i dążeniem do uzyskania władzy, doświadczane i realizowane podczas grania w gry komputerowe wyjaśniają najtrafniej w 8% takie zmienne osobowościowe, jak: Lęk przed kontaktami społecznymi, Depresja oraz Bezradność.

W tabelach 11 i 12 zamieszczono wyniki regresji liniowej krokowej postępującej obliczone kolejno dla zmiennych zależnych – skali Akceptacji i Pornografii kwestionariusza KBUI, przy zmiennych niezależnych – skalach KBCO.

Wyniki zamieszczone w tabelach 11 i 12 informują, że trudności w nawiązywaniu relacji interpersonalnych, lęk przed brakiem akceptacji ze strony innych ludzi jest zmienną najtrafniej wyjaśniającą poczucie bycia akceptowaną, rozu-

mianą wyłącznie w kontaktach przez Internet oraz korzystanie z pornografii internetowej. Lęk przed kontaktami społecznymi wyjaśnia 13% zmienności skali Akceptacji oraz 11% skali Pornografii KBUI.

Dyskusja wyników

Procedura budowy kwestionariusza KBCO ujawniła cztery wymiary osobowości. Stanowi on krótkie, posiadające dobre właściwości psychometryczne narzędzie, służące do badania różnych cech osobowości, takich jak: radzenie sobie z zadaniami i stresem (Bezradność), nastrój (Depresja), radzenie sobie z emocjami (Lęk przed ujawnianiem emocji) oraz postawy wobec ludzi (Lęk przed kontaktami społecznymi).

Ostateczna wersja kwestionariusza KBCO wyjaśnia w sumie 65% wariancji. Współczynniki rzetelności dla poszczególnych skal są wysokie i wynoszą: dla skali Bezradność $\alpha=0,87$; dla Depresji $\alpha=0,86$, dla skali Lęk przed ujawnianiem emocji $\alpha=0,77$, dla skali Lęk przed kontaktami społecznymi $\alpha=0,81$.

Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono istotne różnice w zakresie cech osobowości, mierzonych Kwestionariuszem KBCO między dziewczętami zagrożonymi i niezagrożonymi uzależnieniem od Internetu. Uczennice zagrożone uzależnieniem od Internetu charakteryzuje bardziej nasilona potrzeba uzyskiwania wsparcia, ochrony przed trudnościami, poczucie smutku, osamotnienia, braku celu i sensu życia, bezradności w obliczu problemów i tendencja do ucieczki przed nimi, lęk przed ujawnianiem emocji i nawiązywaniem bliskich więzi interpersonalnych.

Potrzeba uzyskania wsparcia, opieki, ochrony przed trudnościami, poczucie bezradności w obliczu problemów i chęć ucieczki przed nimi, nasilone uczucie smutku, samotności, beznadziejności, braku celu i sensu życia oraz trudności w nawiązywaniu relacji interpersonalnych są cechami osobowości, które najlepiej pozwalają przewidzieć zagrożenie uzależnieniem od Internetu mierzone IAT Young oraz kwestionariuszem KBUI.

Korzystanie z pornografii sieciowej oraz przekonanie, że wyłącznie w kontaktach przez Internet można wyrażać swoje opinie, emocje i uzyskać akceptację, warunkuje lęk przed kontaktami interpersonalnymi, brakiem akceptacji oraz nawiązywaniem bliskich więzi emocjonalnych.

Granie w agresywne gry komputerowe uważane jest lękiem przed kontaktami interpersonalnymi, nasiloną potrzebą uzyskania wsparcia, opieki, ochrony przed trudnościami, poczuciem smutku, samotności, beznadziejności, braku celu i sensu życia oraz bezradności w obliczu problemów i chęcią ucieczki przed nimi.

Otrzymane w pracy wyniki korespondują z rezultatami uzyskanymi przez Chaka i wsp. [5],

którzy ujawnili, że osoby nieśmiałe, mające mniejsze zaufanie do innych osób, są bardziej zagrożone uzależnieniem od Internetu, niż ludzie nie wykazujący tych cech. Badacze ci [5] podkreślają, że osoby uzależnione od Internetu częściej i dłużej korzystają z Sieci, komunikują się z innymi za pośrednictwem e-maili, korzystają z czatów i gier online niż osoby nieuzależnione. Chak i wsp. [5] wskazują również na istotną rolę, jaką odgrywa poczucie osamotnienia, nieśmiałość, lęk i depresja w rozwoju uzależnienia od „sieci”. Caplan [6], na podstawie badań wykazał, że poczucie osamotnienia, lęk społeczny i płęć męska wyjaśniają w sumie 21% wariancji uzależnienia od Internetu. Zwraca [6] uwagę, że im większe nasilenie lęku społecznego charakteryzuje badanych, tym częściej przeglądają oni pornografię internetową. Podobne wyniki uzyskał Skowroński i wsp. [7], które informują, że korzystanie z pornografii internetowej współwystępuje z poczuciem izolacji. Young i Rogers [8] zwracają uwagę na wysoki poziom depresji (mierzonej Inwentarzem Objawów Depresyjnych Becka) u osób uzależnionych od Sieci. Według Ha i wsp. [9] depresja tłumaczy 10% uzależnienia od Internetu. Zdaniem Xiuqin i wsp. [10] młodzież uzależniona od Sieci znacząco częściej niż młodzież nieuzależniona, ujawnia zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne, nasiloną drażliwość, depresję, lęk oraz wrogość.

Otrzymane wyniki mogą być przydatne w procesie terapii osób uzależnionych od Internetu, gdyż wskazują na cechy osobowości, które odgrywają istotną rolę w rozwoju tego uzależnienia. W procesie psychoterapii młodzieży zagrożonej uzależnieniem od sieci, gier komputerowych, pornografii internetowej należy szczególną uwagę poświęcić kształtowaniu umiejętności nawiązywania pozytywnych relacji interpersonalnych, wypracowania adaptacyjnych metod radzenia sobie ze stresem oraz konstruktywnych sposobów zaspokajania potrzeb emocjonalnych: wsparcia, akceptacji i uzyskiwania opieki. W procesie terapii szczególną rolę powinna pełnić rodzina, która jest pierwszym miejscem, w którym dziecko zaspokaja potrzeby emocjonalne, uczy się postaw wobec siebie i innych ludzi oraz radzenia sobie z zadaniami i stresem.

Wyniki analiz statystycznych stały się podstawą do sformułowania następujących wniosków:

Wnioski

1. Dziewczęta zagrożone uzależnieniem od Internetu charakteryzuje większe poczucie bezradności, smutku, osamotnienia, tendencja do ucieczki przed trudnościami i stresem, bardziej nasilony lęk przed ujawnianiem emocji, odrzuceniem oraz przed kontaktami społecznymi.

2. Poczucie bycia akceptowanym, rozumianym wyłącznie w kontaktach przez Internet, prze-

konanie, że jedynie w Internecie można ujawniać swoje prawdziwe uczucia, opinie, rozmawiać o ważnych sprawach oraz pokazywać się takim, jakim jest się w rzeczywistości współwystępuje z nasilonym poczuciem bezradności, osamotnienia, nasiloną depresją oraz lękiem przed ujawnianiem emocji i kontaktami interpersonalnymi.

3. Im większe trudności przeżywają badane dziewczęta w radzeniu sobie ze stresem, im bardziej czują się bezradne, samotne, im większą mają potrzebę wsparcia, opieki, ochrony oraz im większy odczuwają lęk przed odrzuceniem, ujawnianiem emocji oraz kontaktami interpersonalnymi, tym częściej grają w agresywne gry komputerowe oraz odwiedzają internetowe strony pornograficzne.

Piśmiennictwo

1. Pervin L.A. Psychologia osobowości. (przekł. M.Orski). Gdańsk; Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne: 2002.
2. Czabała Cz. Czynniki leczące w psychoterapii. Warszawa; PWN: 1997.
3. Young K.S. Caught in the Net: How to recognize the signs of Internet addiction and a winning strategy for recovery. New York; John Wiley: 1998.
4. Pawłowska B., Potembska E. Właściwości psychometryczne Kwestionariusza do Badania Uzależnienia od Internetu (KBUI). *Bad. nad Schizofr.*, 2009; 10: 310-321.
5. Chak K., Leung L. Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use. *Cyberpsychol Behav.*, 2004; (5): 559-570.
6. Caplan S.E. Relations Among Loneliness, Social Anxiety, and Problematic Internet Use. *Cyberpsychol. Behav.*, 2007; 10(2): 234-242.
7. Skowroński D., Nowicka M. Kto korzysta z seksu internetowego w Polsce? *Seksuol. Pol.*, 2008; 6(1): 6-13.
8. Young K.S., Rodgers R.C. The relationship between depression and Internet addiction. *Cyberpsychol. Behav.*, 1998; 1: 25-28.
9. Ha J.H., Kim S.Y., Bae S.C., Bae S., Kim H., Sim M., Lyoo I.K., Cho S.C. Depression and Internet Addiction In Adolescents. *Psychopathology*, 2007; 40: 424-430.
10. Xiuqin H., Huimin Z., Mengchen L., Jinan W., Ying Z., Ran T. Mental health, personality, and parental rearing styles of adolescents with Internet addiction disorder. *Cyberpsychol. Behav. Soc. Netw.*, 2010; 13(4): 401-406.

Adres do korespondencji

pawlowskabeata@tlen.pl
ermila100@gmail.com